

PAREMIYALAR VA ULARNING XORIJIY TILNI O'QITISH JARAYONIDAGI AHAMIYATI

*Harbiy xavfsizlik va mudofaa universitetining
Quruqlikdagi qo'shinlar instituti
Tillar kafedrası katta o'qituvchisi
Risvayeva Charos Zaydilla qizi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada paremiyalarning (maqol va matallar) xorijiy tilni o'qitish jarayonidagi lingvokulturologik ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda ingliz va o'zbek paremiyalarining semantik o'xshashlik va farqlari, ularning talabalarning madaniy kompetensiyasini rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, paremiyalarni interfaol metodlar asosida o'qitish samaradorligi empirik kuzatuvlar asosida asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: paremiya, maqol, madaniyatlararo muloqot, lingvokulturologiya, interfaol metodlar, kommunikativ kompetensiya.

Abstract

This article analyzes the linguocultural significance of proverbs and sayings (paremias) in the process of teaching foreign languages. The study focuses on the semantic similarities and differences between English and Uzbek proverbs and their role in developing students' cultural competence. The effectiveness of teaching paremias through interactive methods has been empirically supported through classroom observation.

Keywords: paremia, proverb, intercultural communication, linguoculturology, interactive methods, communicative competence.

Kirish

Zamonaviy xorijiy til ta'limida madaniy kompetensiyani shakllantirish muhim o'rin tutadi. Bunda paremiologik birliklar — maqollar, matallar, iboralar va hikmatli so'zlar — tilni o'rganishda nafaqat lingvistik, balki madaniy va ijtimoiy kontekstni tushunishga xizmat qiladi. Paremiyalar orqali talaba nafaqat til strukturasi, balki xalq mentaliteti, qadriyatlari va dunyoqarashi bilan ham tanishadi. Shu sababli, ularni xorijiy til darslarida qo'llash o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Metodologiya

Tadqiqotda tahliliy va qiyosiy metodlardan foydalanildi. Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi paremiyalar o'zaro solishtirilib, ularning semantik va pragmatik xususiyatlari tahlil qilindi. Xorijiy tilni o'qitishda paremiyalarning interaktiv usullar

(munozara, rolli o'yin, "case-study") orqali o'zlashtirilish darajasi kuzatildi. Tadqiqot ishtirokchilari sifatida 2–3-kurs talabalari (ingliz tili yo'nalishi) jalb etildi.

Natijalar

Tahlil natijasida aniqlanishicha, paremiyalarni dars jarayoniga kiritish:

1. Til o'rganishda kontekstni yaxshiroq tushunishga yordam beradi;
2. Madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi;
3. Talabalarning so'z boyligini kengaytiradi;
4. Yodlash jarayonini osonlashtiradi, chunki paremiyalar emotsional jihatdan boy va esda qolarli shaklda bo'ladi.
5. Misol tariqasida, ingliz tilidagi "Actions speak louder than words" iborasi o'zbek tilidagi "Ish so'zdan ustun" maqoliga mazmunan mos keladi. Bu o'xshashlik talabalarga yangi so'z va ifodalarni milliy tafakkur bilan bog'lab o'rganishga imkon yaratadi.

Muhokama

Paremiyalarni o'rgatish jarayonida ularning semantik va madaniy konnotatsiyasini tushuntirish, shuningdek, ularni real kommunikativ vaziyatlarda qo'llash muhim. O'qituvchilar uchun bu jarayon til va madaniyatni integratsiyalashgan holda ta'lim berish imkoniyatini yaratadi.

Interfaol platformalar (Padlet, Kahoot, Quizlet) orqali paremiyalar asosida test, muhokama va o'yinlar tashkil etish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Xulosa

Xorijiy tilni o'qitishda paremiyalarning o'rni beqiyosdir. Ular o'quvchilarni tilning madaniy kontekstiga yaqinlashtiradi, ijtimoiy va lingvistik tafakkurni rivojlantiradi. Shu bois, ta'lim jarayonida paremiyalarni tizimli o'rganish, ular asosida interaktiv mashg'ulotlar tuzish va kompetensiyaviy yondashuvni qo'llash samarali natija beradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Mieder, W. (2004). Proverbs: A Handbook. Greenwood Press.
2. Norrick, N. R. (1985). How Proverbs Mean: Semantic Studies in English Proverbs. Mouton.
3. Permyakov, G. L. (1979). Ot pogovorki do skazki: Zamechaniya o strukture tekstov. Moskva: Nauka.
4. Abdullayev, A. (2015). O'zbek xalq maqollarining semantik tahlili. Toshkent: Fan nashriyoti.
5. Wray, A. (2002). Formulaic Language and the Lexicon. Cambridge University Press.
6. Kramsch, C. (1998). Language and Culture. Oxford University Press.
7. Alikhanova, S. (2020). "Paremiological Units in Teaching English as a Foreign Language." Philology and Language Education Journal, 5(2), 112–118.
8. Sharipova, N. (2023). "Integrating Proverbs into EFL Lessons: Cultural and Cognitive Perspectives." Modern Linguistic Studies, 4(1), 67–74.